

Els aranesos

Unitat d'Aran, Unió Democràtica Aranesa i Partit Democràtic Aranès... Són els partits polítics majoritaris a la Vall d'Aran. Un territori diferenciat que allarga la seua realitat a les organitzacions que el representen en les institucions. No només és el clima, per tant, i la situació geogràfica.

Tomeu Ferrer

La Vall d'Aran és coneguda per molts potser per la seua importància turística. No obstant això, si es viatja fins aquest enclavament pirinenc i es para atenció, es podrà veure altres coses a més de neu i paisatge. Els retols són escrits en la llengua pròpia, «l'aranès» i, fins i tot la psicologia de les persones de la comarca, denota al visitant que «està en un altre país».

Si es viatja a la Vall durant un període electoral o pre-electoral, la simple denominació dels grups que es presenten ja estranyarà. Sigles com UA, PDA, UDA o UPP es poden llegir als cartells enganxats pels carrers. Efectivament, la Vall d'Aran té, amb els seus aproximadament 6.000 habitants, un sistema propi de partits polítics.

Tot arranca de l'any 1854, data en què es van perdre les institucions històriques del «país». L'exigència de la restitució d'aquestes institucions uneix totes les forces polítiques de la Vall. Tots reclamen el Conselh Generau com a òrgan d'autogovern de la comarca. La petició es va formular en l'època pre-democràtica i impregna la vida política de la zona.

L'origen de la llengua aranesa, variant del gascó i, per tant, de l'occità, ens dona una idea de la vinculació històrica de la Vall d'Aran amb els occitans. Geogràficament, Aran pertany a la vessant atlàntica dels Pirineus. Això fa que fins i tot el clima sigui diferent allà que a les valls veïnes. El port de la Bonaigua fou, fins a principis de segle, l'única sortida desde la Vall cap a Catalunya, i cal pensar que, fins i tot ara, el port resta tancat durant quasi sis mesos a l'any. El túnel de Viella va trencar l'aïllament, però encara moltes vegades hi ha problemes amb la neu, sobretot a la boca sud. Altrament, les vies de comunicació amb França són bones.

Unitat d'Aran (UA). es defineix com

un partit nacionalista i progressista. Té la majoria en cinc dels ajuntaments de la Vall i un militant, **Joan Nart**, ostenta la presidència del consell comarcal de muntanya. «El nostre origen està lligat amb l'objectiu de reinstaurar les institucions històriques del país. També practiquem una política avançada i de progrés, en el foment de la participació popular». Així defineix **Nart** la seua organització, que manté un pacte amb el Partit dels Socialistes de Catalunya, la coalició Unitat Peth Progres (UPP), que ostenta el diputat de la Vall a la diputació.

Nart defineix els anhels d'autonomia dels aranesos de forma molt gràfica: «Volem la mateixa autonomia de Catalunya que la que els catalans reclamem de Madrid», diu. El polític recorda que «en l'època medieval a la Vall ja hi havia participació democràtica quan en la península regnava en tots els sentits el feudalisme». Entre les exigències d'Unitat d'Aran per l'autonomia de la Vall, hi ha la financera. «Això ens permetria realitzar lliurement una política econòmica ajustada a les necessitats d'Aran», explica.

Per explicar la visió de progrés del seu grup, **Nart** no teoritza, fa recompte: «Hem aconseguit l'hospital públic de Viella, la residència d'avis, hem rescindit el contracte amb l'empresa que talava els boscos i hem controlat, mitjançant el plantejament urbanístic, el desenvolupament de la zona sense que es perjudiqui l'entorn». **Nart** insisteix una vegada i una altra en la restitució, «demòcràtic i pot ser», del Conselh i rebutja substitutius com el consell de muntanya que ell presideix. Per conscienciar la població sobre aquesta petició, Unitat d'Aran es va presentar com a partit a la circumscriptió de Lleida a les darreres autonòmiques. Va treure quasi els mateixos vots a la Vall que fora. No obstant això, després del partit guanyador, Convergència va ser la força política més votada a la Vall.

Pilar Busquets és diputada al Parla-

ment de Catalunya per un partit coaligat amb Convergència Democràtica de Catalunya (CDC), el Partit Democràtic Aranès (PDA). **Pilar** defineix el PDA com una força «afí a CDC, encara que en els assumptes que fan referència a la Vall tenim completa autonomia». Com a parlamentària, s'ha cuidat que la Llei d'Ordenació Territorial (LOT) que fixa la comarcaltització de Catalunya deixi clara la situació especial de la Vall d'Aran. En aquest sentit, es parla que aquesta zona tindrà un tractament especial, igual com també figura a l'Estatut d'Autonomia.

«Vull que en la negociació amb el Parlament de Catalunya els aranesos tinguem una posició comuna. Per això, hem quedat de reunir-nos tots després de les eleccions municipals», diu la diputada. Malgrat tot, el seu partit ja elabora el document que hauria de consensuar-se amb la resta de forces polítiques de la Vall. En aquest paper es prefigura el contingut i la forma de la tornada de les institucions històriques. «Cal pensar que l'autogovern era una conseqüència de l'autofinançament que tenia l'Aran, a causa del seu aïllament», diu **Pilar Busquets**.

Un exemple de la situació especial de la Vall era l'aplicació, en primer lloc, de les lleis basades en els costums aranesos quan hi havia plets. Si aquest sis-

Joan Nart, president del consell comarcal.

tema legislatiu no era suficient, i sempre en segon terme, s'aplicaven els usatges i el dret civil català, fins la fi de l'autonomia catalana, clar.

Busquets té al seu «haver» una qüestió històrica. És la primera diputada que ha fet valer, a la pràctica, allò que diu l'Estatut en el sentit de reconèixer la llengua aranese. Va fer una intervenció en aranès al si d'un ple del Parlament.

Al panorama polític s'ha afegit un nou partit aranès. La Unió Democràtica Aranese (UDA). **Josep Calbetó**, home lligat als sectors empresarials de

la Vall, encapçala aquesta nova formació. «La idea que tenim és intentar aglutinar a l'entorn de la Unió tot el ventall del centre-dreta autòcton. Evitar la dispersió d'aquest sector. Cabent totes les persones que tinguin una opció no-socialista», diu. A la definició sòcio-econòmica afegeix la petició de la restitució «de les institucions històriques de la Vall».

Calbetó explica també: «No ens desentnem de la política regional a Catalunya ni de l'estatal». Respecte a les competències a assumir des de la comarca, hi ha les d'urbanisme, sanitat, caça i pesca i altres. «El que ha de quedar clar és que els aranesos volem anar a discutir aquestes reivindicacions directament a la Conselleria i des del Conselh Generau, sense intermediaris». **Calbetó** diu de forma radical que «el que no farem mai es acceptar algun organisme descafeïnat».

La Vall d'Aran té també altres trets distintius. A nivell econòmic registra un desenvolupament superior a les altres valls veïnes. El turisme i l'hoteleria han fet que no sols es mantingui la població, sinó que augmenti molt lleugerament. Cal comptar que a la zona viu un gruix important de «població flotant» atreta pel turisme i els serveis. Això ha fet disminuir molt la tradicional dedicació a la ramaderia i als boscos, que era abans la font principal de la riquesa de la comarca.

La ubicació a la zona d'un heliport i la construcció d'un hospital dependent de la Generalitat han trencat el tradicional aïllament de la població de la Vall. Així, la major part dels tractaments mèdics poden fer-se sense sortir dels límits de la comarca.

A més de la problemàtica dels transports, cal afegir la de la difícil captació que fins fa poc hi havia dels dos canals de TVE. Junt amb la xarxa de repetidors de TV3, s'ha desenvolupat la millora de la xarxa de la cadena espanyola, de manera que ara es poden veure, amb alguna dificultat, les tres televisions, a més, com és natural, de les franceses.

Un punt suscita un cert optimisme. La llengua. Des de la reinstauració de l'autonomia catalana s'ha dut a terme un esforç per recuperar l'aranès. La llengua s'ensenya a les escoles, és present a la vida administrativa municipal i als toponímics de tota la Vall. Per ajudar l'Institut d'Estudis Ilerdencs, dependent de la Diputació de Lleida, ha posat en marxa una col·lecció dedicada a editar llibres en aranès. □

Companyia
Flotats

infantillatges

de Raymond Cousse.
Versió catalana de Pep Cruz,
Direcció Josep Maria Flotats.

EN GIRA

Girona
30 d'abril
1 de maig

Departament de Cultura

CLAU
D
VOLTA

llibreria - papereria

material oficina

objectes escriptori

jocs

belles arts

dibuix tècnic

distribuidor per la zona de:

Letraset®

passeig maragall, 84

telèfon 351 54 02

barcelona